

Louise d' Anjou

Het *Roman*
tulpenveld

HET TULPENVELD

Louise d'Anjou

Het tulpenveld

Westfriesland

www.kok.nl

NUR 344

ISBN 978 90 205 3001 8

© 2010 Uitgeverij Westfriesland, Kampen

Omslagillustratie en -ontwerp: Bas Mazur

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

HOOFDSTUK 1

Bettie schrok van de harde onweersklap die de ruiten in de keuken deed trillen. Het weerlichtte onophoudelijk en het leek van alle kanten te komen. Bettie was niet bang voor onweer, integendeel. Ze vond het altijd wel spannend en de zinderende atmosfeer die in de lucht hing gaf haar een verwachtingsvol gevoel van avontuur. Maar nu was het zelfs haar iets te bar.

Ze haalde de appeltaart uit de oven en besmeerde die met abrikozenjam. Daarna zette ze hem op het aanrecht om af te koelen. Vlug maakte ze een kop koffie voor zichzelf die ze aan de keukentafel opdrook. Morgen ging ze voor een maand met drie vriendinnen naar een vakantiebungalow in de buurt van Schagen. Het lag midden tussen de tulpenvelden die al aardig begonnen te kleuren. Toen ze met een van de vriendinnen was wezen kijken, zag het er allemaal nog kaaltjes uit. Bettie zette haar brilletje op en keek eroverheen naar buiten, waar het onweer begon af te nemen. Wel weerlichtte het nog heel erg, maar de donderklappen waren overgegaan in een voortdurend gezellig gerommel. Net een stel brommerige oude mannen, dacht ze grinnikend. Haar ogen dwaalden daarna over de lijst die voor haar lag. Ze had beloofd een stoofschotel te maken zodat ze niet direct eropuit hoefden om boodschappen te gaan doen. Het verse stokbrood voor bij de schotel haalde ze onderweg wel. Op het aanrecht stond ook een doos met de nodige boodschappen zoals toiletpapier, kruiden, een paar flessen wijn en wat hartigheden voor erbij, en natuurlijk alles voor de koffie.

De vriendinnen hadden elkaar op schilderles leren kennen en hadden na verloop van tijd vriendschap gesloten. Ze waren heel verschillend van karakter en ook van leeftijd maar dat bleek geen enkele belemmering te zijn. Bettie zelf was de oudste, ze was drieënvijftig jaar en een flamboyante verschijning. Ze hield van kleurige, ruim zittende kleding en de sjaals, de vele kettingen en armbanden verdoezelden het feit dat ze niet een van de slankste

was. Ze had een dikke bos kastanjebruine krullen waar nu wat lichtere banen doorheen schemerden. Ze had over het algemeen een zonnig karakter en veel sociale vaardigheden waardoor ze als praatpaal diende voor een ieder die daar behoefte aan had.

Haar mobiel liet een vrolijk deuntje horen en ze zag op het kleine display dat het Emmy was, een van de vriendinnen.

‘Hai, Em, wat een weer, hè, is het bij jullie ook zo bar en boos?’

‘Valt wel mee, wel stortregent het. Ik ruik hier de appeltaart al, mmm... is hij echt al klaar?’

‘Yep, hij staat te dampen. Zijn je koffers al gepakt en heb je nog wat van de anderen gehoord?’

‘Nee, maar die hebben het natuurlijk druk... met zichzelf dan,’ lachte ze ondeugend.

‘Belde je zomaar of moet er iets van je hart?’ grapte Bettie die wel wist dat Emmy ondanks haar bravoure er als jongste toch wel tegenop zag.

Emmy was een wat spichtige en vrij kleurloze jonge vrouw van drieëndertig jaar. Ze had wat vage relaties gehad maar liet daar weinig over los. Maar als ze wilde zag je een totaal andere persoonlijkheid, gezellig en creatief.

‘Ik heb geen problemen, Bettie, maar ik was benieuwd hoever jij met alles bent omdat jij al het voorbereidende werk moest doen!’

‘Het schiet al aardig op, Em. Alles wat ik mee wil nemen ligt klaar op mijn bed en kan ik zo in de koffer mikken. Het is een voordeel dat ik alleen ben nu Ernst op zakenreis is naar Londen. Alleen Duke is onrustig en loopt nerveus de keuken in en uit.’

Duke was hun vierjarige, niet helemaal raszuivere, goudkleurige labrador. Een vrolijke schat die met iedereen goede vriendjes wilde zijn. Als waakhond dus volkomen ongeschikt.

‘Ik hoop maar dat we een beetje goed weer krijgen anders komt er van tulpen schilderen weinig terecht,’ lachte Emmy weer. ‘Ook hoop ik dat er nog wat anders te schilderen valt dan tulpen en nog eens tulpen.’

‘Wat een voordeel is, Em, is dat we alle vier een andere manier

van schilderen hebben, zowel in de compositie als in de verf die we gebruiken, ik verheug me er erg op.’

‘Ik ook natuurlijk. Maar ga jij verder met lekkere dingen te fabriceren, dan bel ik Kate en Sylvia nog wel even op.’

Glimlachend deed Bettie haar schort af en gaf de hond een aai. Die kronkelde zich van plezier in alle bochten want hij wist dat er een stevige wandeling aankwam. Het leek of het dier kon klokkijken want iedere dag rond een uur of vier trokken ze er samen op uit. Het rommelde alleen nog in de verte en de regen was opgehouden. Bettie stapte in een paar rubberlaarzen en trok haar regenjack aan.

Achter de tuin liep een pad naar de heide en het was voor Duke overbekend terrein. Hij rende met dwarse poten en de tong ver uit zijn bek voor haar uit, en als hij haar niet meer zag spurte hij weer terug naar het vrouwtje dat in een gematigder tempo volgde. Onder het lopen dacht Bettie aan de twee andere vriendinnen, Kate en Sylvia. Sylvia was een vrouwtje van deze tijd. Trendy gekleed en haar leven volkomen op de rails. Ze was achtenveertig jaar en ze had samen met Frits, haar man, drie kinderen. De laatste daarvan was sinds een paar maanden het huis uit en studeerde in Amsterdam. Haar andere twee kinderen, allebei jongens, waren samen een zaak in sportartikelen begonnen. Sylvia was een gezellige kwebbel maar kon ook heel serieus uit de hoek komen.

Dan was er nog Kate. Tja, Kate, vijfenveertig jaar, zij was de enige waar niemand echt wijs uit kon worden. Ze kwam vaak heel cynisch over en kon enorm onverschillig reageren op hun huis-tuin-en-keukenperikelen. Toch paste ze op de een of andere vreemde manier goed in het groepje. Haar manier van schilderen, ze gebruikte olieverf, was meestijds wat aan de surrealistische kant maar soms verraste ze hen met een stilleven waar toch een enorme kracht vanuit ging. Ze had eigenlijk geen les nodig want haar werk was echt goed. Maar ze vond het gezellig en was een inspiratiebron voor de overige cursisten. Er hing een geheimzin-

nige waas om haar heen en ze was moeilijk te doorgronden. Van haar privéleven wisten ze weinig af en niemand had eigenlijk het lef om daar naar te vragen. Ze werkte in een goed aangeschreven staande kunsthandel, en verzorgde een paar maal per jaar een expositie voor een of andere aankomend kunstenaar. Ze was een boeiende persoonlijkheid en werkte daardoor tot ieders verbeelding.

Bettie keek omhoog en zag dat de lucht weer een dreigend karakter had aangenomen, en ook het onweer scheen terug te komen want het gerommel werd heviger. Ze floot de hond en realiseerde zich toen hoe stil de natuur zich hield. De heide zag er donker en ongestuurd uit. Geen vogel liet zich horen. Alleen twee konijnen schoten over de heide de bosjes in, als wilden ze schuilen voor wat er komen ging.

Honderd meter voor ze weer thuis waren barstte het natuurgeweld in alle hevigheid los. Rennend legden Bettie en de drijfnapte en schichtige Duke de laatste meters af. Bettie slaakte een zucht van verlichting toen ze thuis waren, ze droogde de hond af en zette in de bijkeuken een bak water voor hem neer. Ze liet de deur open want hoewel Duke gewoonlijk niet bang was voor onweer was hij niet graag het middelpunt ervan.

Bettie liet de waterkoker vollopen en haalde het ouderwets gebloemde theebusje, dat nog van haar moeder was geweest, te voorschijn. Onderwijl wreef ze haar haren droog en deed een paar lampen aan want het was aardedonker buiten en natuurlijk daardoor ook in huis. Een knetterende donderslag zorgde ervoor dat Duke naar zijn mand in de keuken vloog en met onrustige ogen zijn reddende vrouwtje gadesloeg. Bettie kroelde hem even onder zijn kin: 'Niet zo kinderachtig Dukie, er is niets aan de hand hoor!' Duke wierp haar een ongelovige blik toe, stopte zijn neus onder het puntje van zijn staart en slaakte toen een diepe zucht.

Bettie maakte een beker thee klaar die ze meenam naar de huiskamer. Ze was moe en besloot vroeg naar bed te gaan. Ze wilde de volgende ochtend vroeg vertrekken, om er ruim voordat de

anderen aankwamen te zijn om het een en ander vast in orde te brengen.

Van slapen kwam echter niet veel aangezien het de hele nacht onrustig bleef buiten.

‘Weet jij waarom Bettie alleen naar het huisje is vertrokken?’ vroeg Sylvia terwijl ze de koffie aanpakte van de ober. ‘Het was gezelliger geweest er met zijn allen aan te komen.’

Ze zaten op een terrasje aan de koffie, op een uurtje afstand van de eindbestemming. ‘Ik weet het ook niet, Syl,’ zei Emmy die lui onderuit gezakt in haar stoel lag. ‘Ach, misschien wil ze de boel al een beetje in orde maken, je weet hoe ze is,’ opperde Kate. ‘Bettie voelt zich altijd en overal verantwoordelijk voor en als wij bij binnenkomst een lichte blijk van afkeuring zouden tonen, zou ze zich dat onmiddellijk aantrekken.’

‘Mm, daar heb je wel gelijk in. En eigenlijk is het wel zo makkelijk voor ons. We hoeven straks alleen maar aan te schuiven en onze koffers in onze kamer te deponeren, mijn liefje wat wil je nog meer.’

‘Dat jij wat minder lui bent, mijn beste Sylvia! Er komt vast een lijst op de koelkast te hangen waarop onze taken voor de komende tijd zullen staan. We zijn met zijn vieren dus alle hens aan dek. Maar kom meiden we gaan er weer vandoor.’ ‘Kate betaal jij, dan rekenen we straks wel af als we geld in de huishoudpot moeten storten.’

Kate knikte en ging naar binnen om af te rekenen. Sylvia en Emmy liepen alvast naar de parkeerplaats.

‘Niet erg milieuvriendelijk,’ Emmy leunde tegen haar auto, ‘we gaan alle vier met onze eigen auto naar het huisje in plaats van dat we met elkaar meerijden.’

Sylvia zat op de bestuurdersplaats in haar auto met haar armen op het stuur geleund.

‘Dat is wel zo, maar we hadden nooit alle bagage in één auto kunnen stouwen. En het is zoals Bettie zei; als er onverhoopt toch onenigheid zou ontstaan en er iemand naar huis wilde kon dat

alleen maar op deze manier. Dus daarom rijden we ieder in onze eigen wagen.’ Kate was inmiddels ook in haar auto gestapt en achter elkaar aanrijdend vervolgden ze hun weg.

Bettie was inmiddels druk bezig de boodschappen een plaatsje te geven. Het huis zag er schoon en netjes uit, dat had ze als eerste gecontroleerd. Wel had ze uit gewoonte een doekje over de beide toiletten gehaald en wat serviesgoed en bestek afgewassen. De appeltaart was in punten gesneden en alles voor de koffie stond klaar. De bloemen die Bettie had meegebracht waren creatief in een aardewerk pul geschikt en op de eettafel gezet. Het zag er gezellig uit, vond ze. Naast de huiskamer, die uitkeek over de bollenvelden, waren twee eenpersoonskamers met daarnaast een grote berging waarin een wasmachine en een droger stonden. In de berging konden ook alle lege koffers worden opgeborgen, en dan was er nog ruim plaats over. Bettie had voor vier kleine wasmanden gezorgd zodat ieder daar zijn eigen vuile was in kon doen. Naast de berging lag een tweepersoonskamer met twee aparte bedden.

In het verlengde van de huiskamer was een open keuken, en daarnaast lag de badkamer met een bad en toilet. Aan de andere kant van de keuken was nog een kleine doucheruimte met een vaste wastafel. Een tweede toilet was in het halletje als je binnenkwam. Al met al ruimte genoeg. Bettie liep tevreden naar de keuken terug met de hond achter zich aan. Duke had op zijn manier het huis bekeken door alles te besnuffelen en het had ook zijn goedkeuring.

Bettie had de eerste eenpersoonskamer genomen die iets groter was dan de andere. Maar omdat de hondenmand er moest staan vond ze het billijk die kamer te nemen. Ze had haar koffer al leeggeruimd en alles een plaatsje gegeven. Duke was een aantal keren in en uit zijn mand gegaan en gelukkig had het zijn goedkeuring en bleef hij in zijn mand zolang de slaapkamerdeur maar openbleef.

Een luid getoeter verbrak de middagstilte en Duke vloog nu

blaffend en grommend zijn mand uit naar de deur.

‘Rustig Duke, goed volk,’ Bettie deed de deur open en werd door drie paar armen tegelijk omhelst. Duke was jaloers op al die aandacht en wrong zich er blaffend tussen. Het leek wel een heksenketel, zoveel herrie als een paar mensen plus hond konden produceren. Tassen werden in de hal gesmeten, dat kwam later wel. En met zijn vieren de armen om elkaar heen geslagen gingen ze de huiskamer in.

‘Heerlijk, ik ruik de koffie al,’ gilte Sylvia enthousiast en liet zich in een gemakkelijke stoel vallen. Ook Emmy plofte in een stoel en ze lieten het aan Bettie en Kate over om verder voor de koffie te zorgen. Het zou een bekend verschijnsel worden, twee die zorgden en twee die het zich lieten aanleunen. Maar daar werd uiteraard al spoedig een stokje voor gestoken.

‘Het ziet er gezellig uit,’ mompelde Sylvia die van haar koffie met taart genoot. ‘Hoe zit het met de kamers, daar heb ik eigenlijk helemaal nog niet naar gevraagd, hebben we allemaal een eigen kamer?’

‘Nee, als jullie het goed vinden slapen jij en Emmy op één kamer. De kamer is behoorlijk groot en geriefelijk. Compleet met een bureautje met een spiegel erboven en een kleine tv. Het is neem ik aan de ouderlijke slaapkamer. Kate en ik hebben een kleine eenpersoonskamer met alleen een bed, nachtkastje en kledingkast. Een stuk minder luxe mag ik wel zeggen.’

‘Mm, ik had graag een eigen kamer gehad,’ liet Sylvia weten.

‘Het was aardiger geweest als we erom getost hadden,’ liet ook Emmy zich horen.

‘Ach, zeur niet zo, begint het nu al,’ zei Kate geïrriteerd. ‘Als het een probleem wordt slaap ik wel bij een van jullie. Bettie houdt in ieder geval de kamer die ze nu heeft, tenslotte heeft ze Duke bij zich. Of jullie moeten het gesnurk en gehijg de hele de hele nacht willen aanhoren?’ Het had het gewenste resultaat want daar had natuurlijk niemand zin in. Bovendien waren ze een beetje beducht voor de vaak scherpe tong van Kate.

Na de koffie trok ieder zich in hun kamer terug. Kate had Bettie

een knipoog gegeven toen de twee anderen gedwee de kamer verlieten.

‘Wat denk jij Kate, houden die twee het met elkaar uit?’

‘Ik weet het niet en ik maak me er ook niet druk om. Ze kunnen ieder op hun eigen manier aardig zeuren dus dat doen ze dan maar als wij er niet bij zijn. Wat wil je, zal ik de huishoudknip beheren, jij neemt al genoeg op je schouders.’

‘Ik vind het best, Kate, doe jij dat maar. Zullen we er per week geld in doen dan blijft het overzichtelijk. Voorlopig vijftig euro per persoon want het is al maandag. Zaterdag wordt het opnieuw bekeken. Voor vandaag heb ik alles meegenomen.’

‘Dat moet jij voor jezelf dan in mindering brengen,’ besliste Kate. ‘Ben je mal, zoveel was het niet en bovendien heb ik gewoon wat in mijn voorraadmast gegraaid.’

‘Ja, ja, ik ken je smoesjes, maar dat moet je zelf dan maar weten.’ Kate verdween ook in haar kamer om uit te pakken en Bettie bleef tegen de deurstijl geleund haar gezelschap houden. Op een gegeven moment wenkte ze Kate en legde haar vinger op haar lippen. Uit de grote slaapkamer klonk gekrakeel van de andere twee vriendinnen.

‘Waarom gooi jij je tas onmiddellijk op het bed bij het raam,’ klonk de verontwaardigde stem van Emmy, ‘wordt er helemaal niets meer aan mij gevraagd? Mijn uitzicht is een grote bruine kast.’

‘Ik slaap altijd aan de raamkant, Em, wat hindert dat nou. Je hebt ’s nachts toch je ogen dicht.’

‘En jij slaapt met je ogen open... Ik mag dan de jongste zijn maar ik hoef niet alles te pikken wat jullie beslissen.’ Ze gooide haar rugzak leeg op het andere bed en smeed de spullen op de planken. Daarna gooide ze de lege rugzak de keuken in. Ze ging op het bed zitten en staarde voor zich uit. ‘Neem jij het hanggedeelte maar, ik heb dat niet nodig.’

‘Nee, dat zie ik,’ zei Sylvia laconiek. ‘Heb je de zak van Max geleegd? Kind wat een armoedige troep. Op les ging je een stuk leuker gekleed. In de berging staan een strijkplank en strijkijzer

dan kun je er nog iets behoorlijks van maken.’ Sylvia keek met een gevoel van afkeer naar de grauwe bundel kleren die op de planken gegooid was.

‘Ach, stik jij, verwend kindvrouwtje.’

‘Zo, dat begint goed,’ grijnsde Kate. ‘Ik begrijp de houding van Emmy niet, volgens mij provoceert ze gewoon. Ze is een kind van uitersten. Ik ben benieuwd of we deze weken zullen horen wat de reden achter dit alles is. Ziezo, ik ben klaar met uitpakken. Ik zal moeten proberen wat meer sfeer in mijn kamer aan te brengen want nu heb ik het gevoel in een nonnenklooster te zijn ondergebracht. Hoe ziet het er bij jou uit?’

Ze liep met Bettie naar haar kamer en de uitdrukking op haar gezicht verzachtte wat. ‘Het is echt een Bettie kamer, hoe krijg jij het toch altijd voor elkaar om overal je eigen sfeer te creëren? Een fleurig dekbed, wat losse kussentjes, een kleedje over het nachtkastje en een vaasje bloemen erop. Wat toiletartikelen op het randje... Bettie je bent een kei.’

‘Dat kun jij ook, Kate, maar het moet wel de sfeer blijven die bij jouw persoon past. Kom, we gaan kijken of Em haar bui is overgewaaid.’

Ze schoten in de lach toen ze een vertederend tafereeltje aantroffen. Emmy lag languit op de grond met haar armen om de hond heen die alle moeite deed haar onder zijn liefdesbetuigingen te bedelven. Giechelend slingerde ze haar haren naar voren, waarop de hond opnieuw een aanval deed op haar gezicht. Het spel was afgelopen toen Duke zijn vrouwtje ontwaarde en hij liet Emmy trouweloos aan haar lot over.

‘Wat is het toch een schat, Bettie, we zijn vriendjes geworden hè?’ Ze gaf hem een paar waarderende tikjes op zijn rug. Bettie was naar de keuken gelopen en haalde de stoofschotel uit de koelkast. Het kon nog wel een poosje op een laag vuurtje verder garen. De stokbroden lagen op de eettafel.

‘Wat heb je er verder bij behalve stokbrood?’ vroeg Emmy.

‘Hoe bedoel je, ik heb er twee gekocht dat moet wel voldoende zijn dacht ik.’

‘Ja, maar het is wit brood en dat eet ik niet. Heb je geen rijst meegebracht?’

‘Nee, Em, ik heb er niet bij stilgestaan dat jij geen witbrood eet, anders had ik wel een bruin stokbrood meegebracht. Verder maak ik er een salade bij voor de nodige vitaminen. Een toetje heb ik ook niet want ik weet niet waar jullie van houden.’

‘Mm, dan ga ik straks wel een supermarkt zoeken voor een pak rijst.’

‘Doe niet zo moeilijk, Em,’ mengde Kate zich in het gesprek, ‘je gaat echt niet dood als je een keertje wat anders eet.’

‘Nee, misschien niet, maar wat is er mis mee dat ik een supermarkt wil zoeken, dat is wel zo makkelijk voor morgen als we boodschappen gaan doen. Gaan jullie gezellig mee, dan verkennen we gelijk de omgeving een beetje, het is pas halfvier.’

‘Wat gaan we verkennen?’ Sylvia kwam de kamer binnen en legde haar fototoestel en haar mobieltje op de salontafel.

‘Emmy wil naar een supermarkt voor een pak rijst en ze wil dat iedereen meegaat om de omgeving te verkennen,’ herhaalde Kate de woorden van Emmy.

‘Wel een goed idee,’ vond Sylvia, ‘er moet meer te beleven zijn dan alleen een bollenveld voor de deur.’

‘Gaan jullie maar, dan blijf ik bij de hond want die wil ik niet gelijk alleen laten.’ De werkelijke reden was dat Bettie hoofdpijn voelde opkomen. Dat was op zich niet zo erg maar het ging meestal gepaard met een zwaar gevoel van vermoeid zijn. Kate keek haar opmerkzaam aan: ‘Zal ik je gezelschap houden?’

‘Welnee, er is niets aan de hand. Ik hoor wel wat er voor opwindende dingen te beleven zijn de komende weken.’

‘Emmy trok een komisch ongelovig gezicht en voelde even aan Betties voorhoofd of het siste. ‘Ik denk dat een koe op de weg wel de meest opwindende gebeurtenis zal zijn hier in de omgeving.’

‘Ja, of een kudde tulpenbollen die protesteren tegen de drukte op het veld.’ Sylvia schudde van het lachen en de anderen lachten braaf mee.

Bettie hield de deur open: ‘Wegwezen jullie en succes met jullie

missie.’ Ze sloot de deur achter hen en ging naar de badkamer om haar medicijnen in te nemen. In haar slaapkamer sloot ze de gordijnen maar liet wel het raam open, ze had behoefte aan wat frisse lucht. Met een zucht vlijde ze zich op haar bed. Ze diepte een dunne fleece deken op uit haar tas die ze onder haar bed had geschoven en legde die over zich heen.

De anderen waren inmiddels weer thuisgekomen, en Kate ging even bij Bettie kijken. Ze duwde voorzichtig de deur een stukje open en bleef even staan. Kate vond Bettie, nu ze in rust was, er ouder uitzien. Het was echt haar vrolijke karakter dat haar dat speciale tintje gaf, bovendien lag er een verdrietige trek op haar gezicht. Wat wist je eigenlijk van de ander, vroeg Kate zich een ogenblik af. Oké, je had het leuk met elkaar maar altijd onder positieve omstandigheden. Ze was benieuwd hoe deze vakantie-weeken zouden verlopen en of ze elkaar nu echt zouden leren kennen. Ze sloot zachtjes de deur en maande de anderen nog even rustig te zijn.

‘Ik laat Duke even uit, oké?’ Emmy pakte de riem en ging snel met de hond naar buiten voor hij zo’n lawaai maakte waardoor Bettie wakker zou worden.

Sylvia was bezig een fles wijn open te maken en Kate legde wat Franse kaas en toastjes op een bordje.

‘Toch wel leuk, hè,’ zei Sylvia vergenoegd, ‘ik verheug me echt op deze vakantie. Het is vreemd, we zijn al in zoveel landen geweest, en toch kun je op zoiets simpels als dit je als een kind verheugen.’ Ze pikte alvast een toastje. ‘Ik hoop dat Bettie zich wat beter voelt anders valt voor haar de eerste avond al in duigen.’ ‘Praat niet met volle mond, meisje,’ klonk opgewekt de stem van Bettie. ‘Ik voel me weer kiplekker en heb trek in een wijntje met toebehoren. Nee, Kate, ik neem met de medicijnen maar één glaasje, maak je niet bezorgd.’ Ze glimlachte lief naar Kate, die haar inderdaad enigszins bezorgd aankeek.

Inmiddels was Emmy terug met de hond die zich onmiddellijk met enthousiasme op Bettie stortte.

‘Wat zijn dieren toch trouw,’ lachte Emmy, ‘en altijd blij je weer te zien.’

‘Wil je ook wijn, Em?’ vroeg Sylvia.

‘Nee, doe mij maar een sapje. Je weet, ik ben niet dol op alcoholische dranken.’

‘Schenk het dan maar zelf in, voor zoiets sta ik niet op!’

‘Wat een onzin, Syl, ieder zijn eigen mening, hoor!’ Kate keek haar bestraffend aan en schonk wat in voor Emmy, die dankbaar het glas aanpakte.

‘Bettie, vind jij het goed als ik me deze weken een beetje over de hond ontferm, ik vind het echt een schat van een beest.’

‘Dat is goed hoor, kind, Duke legt ook een duidelijke voorkeur voor jou aan de dag. Hij is wel makkelijk in de omgang en zal niemand aanvliegen, maar hij heeft toch wel door of je een dierenvriend en goed volk bent. Hebben jullie thuis altijd dieren gehad, Em?’

Emmy schokschouderde en keek stug de andere kant op. ‘Nee, niet echt,’ klonk het toen schamper.

‘Was je enig kind, en wat deed je vader?’

‘Hallo, is dit een interview, ik houd daar niet zo van.’

‘Ik had het idee,’ zei Bettie zachtzinnig, ‘om deze weken elkaar wat beter te leren kennen.’

‘Sorry, Bettie, ik bedoel het niet zo kwaad maar het is altijd net of jullie op een andere manier naar mij kijken.’

‘Dat is je eigen schuld,’ meende Sylvia, ‘je gedraagt je vaak ook zo anders, provocerend in mijn ogen. Kijk nou naar vanmiddag toen we onze spullen gingen opbergen. In plaats van je kleding uithangen en de rest netjes op de planken te leggen gooide jij alles op een hoop en mieterde het zo de kast in. Het leek wel of je een zak bij het Leger des Heils of zoiets had opgehaald. Op cursus zag je er meestal toch wel wat beter uit, zij het dan armoedig.’

‘Is dit de toon waar ik deze weken op kan rekenen? Dan ben ik zó weg hoor!’ Woest wilde Emmy naar haar kamer verdwijnen.

‘Ga zitten, Em,’ Kate duwde haar weer op haar stoel terug. ‘Bettie had bedacht dat het wel een uitdaging zou zijn elkaar deze weken

af en toe de waarheid te zeggen, zij het dan zonder de ander moedwillig te willen kwetsen. Vaak draaien we eromheen en bedenken dan een antwoord dat ons beter uitkomt. Als je je aangevallen voelt over iets ga dan niet meteen in de verdediging maar probeer uit te leggen waarom je het zo voelt. We hebben allemaal onze gebreken, onze goede en slechte eigenschappen en onze irritaties. Gelijk op de barricade klimmen kweekt een vijandige stemming. We zijn vrienden, hoe verschillend we ook zijn, en het is best spannend om erachter te komen waarom iemand is zoals hij is,' eindigde Kate haar betoog.

Bettie nam het gesprek weer van haar over. 'Ik heb ook steeds het gevoel gehad dat we op de een of andere manier allemaal wel wat te verbergen hebben, positief of negatief. Nogmaals, heel belangrijk in dezen is dat we elkaar niet moedwillig pijn doen of kwetsen. Als ik nou aan jou vraag waarom je nijdig werd op Sylvia, wil je daar dan op antwoorden?'

'Hè bah, wat een rot spelletje. En waarom gelijk mij aan de tand voelen?'

'Nu ga je alweer in de verdediging en dat is niet de opzet van ons.'

Emmy zuchtte verongelijkt en keek het kleine kringetje rond. Sylvia ging er eens goed voor zitten wat natuurlijk weer verkeerd viel bij Emmy.

'Jij komt ook aan de beurt hoor, poezelientje, verheug je maar niet op mijn afgang.'

Bettie schonk nog wat in en gaf Emmy een aai over haar hoofd. 'Oké, enfant terrible, houd je niet van leuke kleren en wat make-up en is dat altijd zo geweest?'

'Ja, dat is altijd zo geweest, en voorlopig wil ik het hier liever bij laten. Ik ben er nog lang niet aan toe om door jullie mijn doopceel te laten lichten. Bovendien weet ik helemaal niet of ik het wroeten in mijn verleden wel zo aangenaam vind. Hoe jullie erover denken zal me een zorg zijn.' Nijdig schoof ze haar stoel achteruit en wilde de kamer verlaten, maar Kate nam haar opnieuw bij de arm en trok haar naast zich op de bank.

‘Oké, Em, we komen er misschien later nog op terug. Nu gaan we de tafel dekken en zorgen dat we wat te eten krijgen. Jij bent een kei in het fabriceren van een heerlijke salade heb je verteld dus ga je gang. Nee, Bettie, jij blijft zitten want jij hebt je gister al druk genoeg gemaakt met het eten. Kom op, Syl, steek ook je handjes uit de mouwen.’

Binnen twintig minuten zaten ze aan tafel en de stoofpot die Bettie had gemaakt verdween al heel snel. Emmy ving de blik op van Sylvia om de matige hoeveelheid die ze op haar bord had liggen, afgezien van een berg salade.

‘Zeg het maar, Syl, ik zie je brandende blik zich op mijn bord vasthechten.’

‘Nou ja, ik vroeg me af of je wel genoeg te eten hebt gehad in je leven want je ziet er niet echt supergezond uit vind ik. Word nou niet boos want ik bedoel het niet hatelijk. Ik heb het idee dat je om wat voor reden dan ook jezelf al jaren tekortdoet.’

Het was kennelijk een schot in de roos want Emmy kleurde gevoelig maar at onverstoorbaar verder.

‘Gaan we zo aan de koffie?’ vroeg Bettie om de stemming niet weer te laten afzakken.

Na het eten ruimden Bettie en Kate de tafel af en zetten alles klaar voor de koffie. Sylvia spoelde de vaat en Emmy vulde de machine.

‘Laat het wel uitlekken, Em, voor je het erin zet, alles drupt op de grond.’

‘Doe het dan zelf, pietje precies. Ik haal zo wel even een mop door de keuken. Weet je wat, ga de keuken maar uit ik doe het wel alleen.’

Sylvia gooide het sponsje en het doekje neer en waste haar handen. ‘Ga vooral je gang, mijn beste!’

Ze liep naar het zitgedeelte waar ze twee geamuseerde vriendinnen zag zitten.

‘Ja sorry, Syl, jullie zijn net twee boze zusjes, zo ging het ten-

minste bij ons vroeger als mijn zus en ik de afwas moesten doen,' lachte Bettie.

'Ergerden jullie je ook op les zo aan elkaar, ik kan me dat niet echt herinneren,' zei Kate toen ze aan de koffie zaten. 'Soms wel,' zei Sylvia eerlijk, 'maar ik zei het niet altijd hardop en volgens mij deed Em dat ook niet.'

Emmy grijnsde een beetje vals: 'Goed gezien, Syl. Maar ik heb absoluut geen hekel aan jou, het is vaak prettig een uitlaatklep te hebben en dat is hier het geval. We zouden openhartig onze mening geven, dus bij dezen. Ik vind jou vaak een verwend kindvrouwkje en als je in zo'n stemming bent erger ik me dood aan je. Je hebt nota bene drie kinderen, ik neem aan dat die dat niet tolereren, en je man ook niet.'

'Nou, nou, je schiet wel lekker uit je slof zeg. Maar ja, ik heb jou ook niet gespaard dus vergeef ik het je bij dezen.' Ze knikte genadig naar Emmy waardoor Kate en Bettie hartelijk in de lach schoten.

'Ja, lachen jullie maar, je komt evengoed deze vakantie aan de beurt. Er liggen voor jou, Kate, heel wat vragen op het puntje van mijn tong.'

'Daar twijfel ik niet aan, Sylvia,' klonk het droog, 'je bent altijd al heel nieuwsgierig naar mijn leven geweest. Maar alles op zijn tijd. We hebben met jullie een begin gemaakt en we doen het rustig aan. Iedere dag een uurtje uittrekken voor onze zelfbespiegeling is wel voldoende, anders huren we Dokter Phill wel in, want dan wordt het mij te vermoeiend.'

Zo ging het altijd bij Kate, je wist nooit precies wat ze bedoelde met haar uitspraken.

'Wat willen jullie morgen gaan doen,' liet Bettie zich eindelijk horen. 'Maken we een opzet met onze schilderstukjes of zullen we wat gaan toeren in de omgeving?'

'Toeren,' besloot Emmy kort en bondig, 'iedereen het er mee eens?'

'Vrij overbodig het ons te vragen als jij je besluit zo krachtig weergeeft. Maar het lijkt mij evengoed leuk. Ik ken deze omge-

ving eigenlijk niet,' antwoordde Sylvia en ze rekte zich even uit. 'Bettie, ik ga Duke uitlaten, de lucht betreft aardig.' Emmy stond op en Duke die zijn naam hoorde schoot verheugd overeind.

'Dat is goed. Het is jammer dat hij niet los kan want het voetpad ligt zo dicht aan de autoweg. Morgen maar een grasveldje ergens opzoeken waar hij veilig kan rennen. In de tuin kan het gelukkig wel omdat er een vrij hoge heg langs loopt en er een sloot tussen het bollenveld en de tuin ligt.

Emmy was nog geen kwartier met de hond terug toen opnieuw een hevige onweersbui losbrak.

'Als het zo doorgaat verdrinken de bollen nog voor ze de kans krijgen helemaal uit te komen,' zei Bettie somber. 'We hebben nog niet eens buiten gezeten, gelukkig staat het tuinstel nog in de berging anders vloog het nu door de lucht.'

Kate begon te lachen: 'Het is onze eerste dag, kinderen, niet zo negatief alsjeblijft. Willen jullie het onweer buitensluiten, dan laat ik de lamellen zakken.'

'Houdt het de donder dan ook tegen, anders mogen ze van mij wel openblijven.'

'Dopjes in je oren als je niet tegen het geluid van de donder kan. Ben je er bang voor?' vroeg Emmy toen nieuwsgierig aan Sylvia. 'Laat ik zeggen dat ik er nerveus van word, zeker als de klap direct na de bliksem komt.'

Dat kon iedereen zich indenken en er ontstonden allerlei verhalen die met onweer hadden te maken. Ze hadden ieder voor zich wel eens noodweer meegemaakt. De een in eigen land en de ander ergens in het buitenland.

Bettie zat geboeid naar buiten te kijken. Boven het open veld was het spektakel goed waar te nemen. De meeste bliksem sloeg in de grond maar wanneer het horizontaal was verlichtte het de hele omgeving. Sylvia zat er demonstratief met haar rug naar toe en kromp bij elke slag een beetje in elkaar. Plotseling begon ze te huilen, Bettie ging naast haar zitten en sloeg een arm om haar heen.

'Ik heb jaren terug een verschrikkelijk nare ervaring meege-

maakt,' snikte Sylvia overspannen. 'We waren op een van de eilanden toen er een hevig noodweer losbarstte, zomaar van de ene op de andere minuut. Het ging gepaard met heftige windstoten en er vloog van alles door de lucht. Niemand was er op voorbereid dus je kunt je voorstellen wat een chaos er heerste. Tenten vlogen door de lucht, nou ja, het was echt spookachtig. Maar het ergste komt nog. Een gezin met een meisje en een jongetje ploeterde tegen de storm in om een veilig heenkomen te zoeken. Plotseling werd het jochie door een wervelende windvlaag opgepakt en ergens verderop neergekwakt. Toen de ouders en omstanders eindelijk het kind bereikten bleek het niet meer te leven. Je zag niets aan hem maar hij was met de zijkant van zijn hoofdje op een betonnen plaat terechtgekomen. Toen de ambulance arriveerde konden ze niets meer voor het kind doen, het was op slag dood geweest. Altijd met hevig onweer komen de beelden terug, sorry!'

'Ben je mal, kind, met je sorry,' Kate nam Sylvia's handen stevig tussen die van haar. 'Je zou wel heel onmenselijk zijn als je zo'n gebeurtenis zomaar kon vergeten.'

'Ik zie steeds dat rode koppie haar en het smoeltje vol met sproeten. Het was zo'n leuk joch.'

Ze huilde hartverscheurend en de anderen hadden het idee dat ze zich nooit had kunnen uiten op deze manier. Toen ze wat was bedaard vertelde ze verder over de trieste gebeurtenis.

Het onweer was inmiddels afgenomen tot wat flitsen en vaag gerommel.

'Was je man erbij toen dat gebeurde?' vroeg Kate, 'want ik begrijp uit je verhaal dat het plaatsvond voor je kinderen waren geboren.'

Sylvia knikte. 'Ik moest er mijn vakantie niet door laten beïnvloeden zei Frits, zulke dingen konden nu eenmaal gebeuren.'

'Juist ja,' zei Emmy bitter. 'Typisch een reactie van een man. Dus als ik het goed begrijp heb je hier al die jaren mee rondgelopen zonder het te verwerken.'

Sylvia knikte en met een licht gebaar raakte ze de knie van Emmy

aan. ‘Mijn ouders vonden het wel heel erg, maar als je er niet bij bent geweest reageer je anders. Wel hadden ze het op het journaal gezien. Ik heb altijd geprobeerd mijn angst voor onweer te verbergen voor mijn kinderen. Niemand is er mee gebaat om met die angst te worden opgezadeld. Mijn zoons vinden het zelfs altijd heel spannend, en staan het liefst voor het raam te kijken, alleen mijn dochter moet er niet veel van hebben al is ze niet echt bang. Maar bedankt dat ik het eindelijk heb mogen uiten, het lucht me enorm op. En nu wil ik wel een bak sterke koffie daar zijn we allemaal wel aan toe,’ besloot ze met een waterig lachje.

Het was Kate die er gehoor aan gaf. Peinzend maakte ze alles voor de koffie in orde. Arme Sylvia, wat school er allemaal achter dat verwende uiterlijk van haar. Ook weer zo’n geval van miskenning.

Na nog een uurtje tv gekeken te hebben, er was een documentaire die ze alle vier wel wilden zien, nam Sylvia een uitgebreid bad en verdween Emmy naar de slaapkamer. Het waren toch weer Kate en Bettie die de boel opruimden.

‘Zal ik de tafel vast voor morgenochtend dekken?’ vroeg Bettie, ‘dat is misschien wel zo handig.’

‘Mm, dat kun je doen. Maar met zijn allen moet het toch een fluitje van een cent zijn om het ontbijt in orde te maken. Het moet niet zo zijn dat wij er steeds voor opdraaien.’

‘Nee, oké, dat ben ik wel met je eens, maar ik vind het niet erg om te doen. En je weet niet of die andere twee langslapers zijn.’

‘Er moeten afspraken gemaakt worden, Bettie. Ze hoeven niet voor dag en dauw op te staan maar zo rond acht uur of halfnegen dat is toch een redelijke tijd. Is jouw man ook iemand uit de categorie waar Emmy het over had?’ vroeg Kate opeens. ‘Ja,’ antwoordde Bettie kortaf en ze bukte zich om de koffiekopjes in de afwasmachine te zetten. ‘Neem jij nog een bad voor je naar bed gaat? Ik wil wel nog even douchen.’

‘Ik neem ook een snelle douche en duik er dan in. We hebben weinig gedaan en toch ben ik moe,’ verklaarde Kate.

‘Ik voel hetzelfde, al heb ik vanmiddag nog even geslapen toen jullie weg waren.’

Sylvia lag al in bed toen Emmy haar spullen pakte om te gaan douchen. Ze hadden met zijn drieën besloten dat Emmy de douche die naast de keuken lag tot haar beschikking zou krijgen. In de badkamer aan de andere kant waren een bad en een douche, daar maakten de andere drie gebruik van.

Emmy kleepte zich uit en deed de douchedeur open. Ze begreep best waarom ze zo bereidwillig naar haar toe waren geweest. Ze vonden haar slordig en ze merkte ook dat ze een beetje vies van haar waren. Nu zouden zij het niet zo verwoorden maar het kwam op hetzelfde neer. Er hing een grauwsluijer over haar persoonsje en daar was ze zich echt wel van bewust. Aarzelend ging ze met haar handen langs haar lichaam. Het was heel lang geleden dat haar handen contact hadden gemaakt met haar lijf. Ze voelde de uitstekende botten van haar heupen en heel licht streek ze langs haar borsten. Het zijn nauwelijks borsten, dacht ze bitter, ze wist dat ze een jongensfiguur had zoals iedereen haar vertelde. Haar nichtje hamerde er steeds op dat ze zich wat vrouwelijker moest kleden. Ze kon met haar wat hoekige figuur er net zo goed aantrekkelijk uitzien. Dat aantrekkelijk zijn het laatste was wat ze wilde, ging niemand iets aan. Haar handen gleden nu over haar billen en dat was eigenlijk het enige deel van haar lichaam waar ze tevreden over was. Ze waren stevig, hoog en rond. Maar haar benen waren te mager, evenals haar armen en handen. Verder durfde ze zichzelf niet aan te raken. Boos pakte ze de flacon shampoo en wreef de vloeistof verwoed door haar haren. Snel spoelde ze de shampoo eruit en draaide de douchekop zó dat het water met een harde straal haar lichaam geselde. Toen wreef ze zich droog met een handdoek die hard was en betere tijden had gekend. Ze pakte haar slip van de wastafel, trok een T-shirt van bovenmaats formaat erover aan en ging naar bed.

‘Moet je je haar niet droogföhnen?’ klonk het vanuit het andere bed.

‘Bemoei je er niet mee.’ Nijdig draaide Emmy haar gezicht naar de kast.

Sylvia lag op haar rug met haar handen onder haar hoofd. Wat was Emmy toch een vreemd geval. Ze kon vaak zo cru reageren op wat je zei, en ze bedoelde het toch goed deze keer. Ze vroeg zich af of ze morgen zou proberen een andere kamer te krijgen of dat iemand anders op haar kamer kwam slapen. Maar wie zou ze dan als slapie willen hebben? Kate? Nee, toch maar niet. Ze voelde zich meestal wat onzeker in haar buurt. Ze kon je zo strak aankijken als je iets vertelde waarvan zij het waarheidsgehalte niet erg hoog schatte, en dan keerde ze zich om met een spottend gebaar. Toch was ze vanavond erg meelevend geweest tijdens het onweerverhaal. Bettie dan, nee, ook zij niet want ze moest er niet aan denken de hele nacht het gesnurk en gehijg van de hond aan te moeten horen. Bovendien rook een hond altijd, al was je nog zo schoon op het dier. Dan toch maar tevreden zijn met het gezelschap van Emmy. Maar ze was zo slordig... Een eigen kamer dan. Ze wist dat ze dat wel uit haar hoofd kon zetten. Bettie en de hond, daar was geen andere oplossing voor. En Kate samen met Emmy, nee dat kon ze ook wel schudden. Ze zuchtte eens diep en draaide zich naar het raam. Ze zou zich maar schikken in haar lot, er zat niets anders op.

De volgende ochtend schoof Emmy heel zachtjes uit haar bed. Ze nam haar kleren mee naar de kamer en kleepte zich daar aan. Duke kwam op het geluid af en rekte zich kreunend uit. Vlug deed Emmy de deur van het slot en lijnde de hond aan. Tevreden liepen ze naast elkaar in de ochtendstilte. Nadat Duke zijn behoefte had gedaan en alle bomen die ze tegenkwamen met zijn geurvlag had besproeid, liepen ze uitgelaten rennend terug naar huis. Emmy liet de hond in de tuin en gaf hem daar zijn bak water en brokjes. In de keuken waste ze haar handen en maakte verder de ontbijttafel in orde. De koffie geurde en de eieren stonden te borrelen in de steelpan. Ze schonk een vers sapje in de glazen, en toen overzag ze met een tevreden gevoel de gedekte tafel.

Voorzichtig keek ze om het hoekje bij Bettie die net haar ogen open deed.

‘Ruik ik het goed,’ zei die verlekkerd, ‘is het echt een koffiégeur die mijn neusgaten binnenkomt?’ Ze gleed uit bed en Emmy reikte haar haar ochtendjas aan.

‘De hond is ook al uitgelaten en amuseert zich nu in de tuin. Kom maar gauw anders is de boel verpieterd.’

Kate was inmiddels ook op de geur afgekomen en prees Emmy om haar sympathieke geste op deze eerste volledige vakantiedag. Uiteraard had Sylvia gewacht tot ze enig gerucht hoorde dat er al iemand bezig was met het ontbijt. Ze was zeker niet van plan er als eerste uit te gaan. Nieuwsgierig keek ze even om het hoekje van de douche van Emmy en haalde toen vol afgrijzen haar neus op.

Alles lag in het nat op de grond, de kleren van de vorige dag, de handdoek, getver... wat was het toch een viespeuk. In de douchebak lag een dotje haren en snel sloot ze de deur. Wat was ze blij dat zij geen gebruik hoefde te maken van deze douche.

Ze hoopte maar dat Emmy, voordat ze aan de ontbijtboel begonnen was, haar handen had gewassen.

‘Wat kijk jij misprijzend,’ merkte Kate op die koffie inschonk voor de liefhebbers.

‘Dat zou jij ook doen als je een kijkje in de douche van Emmy had genomen. Wat een smeerbeel, Em, ik hoop wel dat je de troep zometeen opruimt.’

‘Ten eerste, waar bemoei je je mee, jij hoeft er helemaal niet te zijn, toch? En ten tweede, morgen is het jouw beurt om alles voor het ontbijt in orde te maken.’ Dit laatste zei ze om te pesten want ze wist dat Sylvia een gruwelijke hekel had aan vroeg opstaan.

‘Eet smakelijk, kinderen,’ redde Bettie de ochtendbijeekomst. ‘Het ziet er heerlijk uit, bedankt, Em. Lief van je om als eerste op te staan. Ze heeft ook al een stuk met Duke gelopen,’ voegde ze er ten overvloede aan toe.

Sylvia zweeg beledigd, het was toch logisch geweest als de ande-

ren het met haar eens waren dat Emmy een beetje een viespeuk was.

‘Je hoeft je neus niet op te trekken, Sylvia, je zult het geloven of niet maar ik heb mijn handen uitvoerig gewassen toen ik met Duke thuiskwam. Dus je kunt zonder gevaar voor je gezondheid gewoon gaan ontbijten.’ Het klonk zonder meer hatelijk maar dat had Sylvia ruimschoots verdiend. ‘Weet je trouwens dat je snurkt als een os,’ voegde ze er met genoegdoening aan toe. ‘Ik ben even bij je wezen kijken vanwege die rare geluiden, maar dat komt, denk ik, omdat je met je mond open slaapt, niet echt een fraai gezicht mag ik wel zeggen.’

‘Zo kan ie wel weer, lieve vriendinnen. De ochtendstond heeft goud in de mond, ooit van gehoord misschien?’ gaf Bettie hen een reprimande.

Emmy lachte beminnelijk naar Bettie die haar hoofdschuddend aankeek.

‘Eet je niet een beetje veel, Em, dat zijn we niet van je gewend,’ sneerde Sylvia.

‘De natuur en de buitenlucht tezamen geeft je een gezonde trek. Neem nog wat toast, Syl, de hitte heeft alle bacteriën gedood als die er misschien in waren achtergebleven.’

Toen was het met de ernst gedaan. Bettie en Kate barstten in lachen uit en Emmy zelf had de grootste lol. Sylvia zag wel in dat haar gedrag enorm kinderachtig was en ze lachte toen maar mee al ging het niet echt van harte.

Louise d' Anjou **Het tulpenveld**

Een schildercursus bindt vier vrouwen in de leeftijd van 35 tot 60 jaar. Hoewel ze allemaal heel verschillend zijn en zich in verschillende fasen in hun leven bevinden, bouwen ze een vriendschap op waarbinnen ze van alles bespreken.

De vriendinnen besluiten om gezamenlijk een vakantiehuis in de buurt van Schagen te betrekken. De bollenvelden staan in bloei en bieden inspiratie voor hun schilderijen. De vrouwen hebben met elkaar afgesproken dat het thema 'eerlijkheid' is. Wat is de waarheid? Wanneer is iets een leugentje om bestwil? Ieder werkt dit thema uit, maar de voorwaarde is dat ze elkaar niet mogen kwetsen.

En dat blijkt lastig, als ze zo dicht bij elkaar leven en het ene na het andere geheim wordt onthuld. Zal hun vriendschap standhouden?

Louise d'Anjou schrijft romans die zich kenmerken door haar warme schrijfstijl en gedetailleerde karakterbeschrijvingen. Als een van de vriendinnen van Leni Saris voltooidde zij tal van Saris' onafgemaakte manuscripten in de stijl van haar vriendin. Van Louise d'Anjou verschenen ook *De zee als bondgenoot* en *Hotel Clarissa*.

ISBN 978 90 205 3001 8 / NUR 344

9 789020 530018

www.uitgeverijwestfriesland.nl

Westfriesland